

SAGN OG OVERLEVERING OM OLDTIDSHØJENE

I SORØ AMT

Af

Inger Margrethe Boberg.

(Sluttet.)

SLAGELSE HERRED.

Slagelse Herred er det næststørste i Sorø Amt, og det der har størst Kyststrækning. Kystegnene er her saavel som i V. Flakkebjerg Herred Syd for særlig rige paa Grave fra den yngre Stenalder, og der findes i det hele henved 130 Stengrave. Ogsaa Gravhøje er her adskillige af. De ligger gerne højt, det højeste Punkt i hele Herredet er saaledes Gravhøjen Hashøj ved Slotsbjergby. Kun den nordøstlige Del er fattig baade paa Stengrave og Høje. I 1892—93 blev alle Oldtidsminderne undersøgt af Chr. Blinkenberg. Foruden hans Indberetning findes i Nationalmuseet en lille antiqv.-topografisk Beskrivelse fra 1849 af St. Peders, St. Mikkels og Slots-Bjergby Sogne ved en gammel Overlærer C. P. Andersen, der omtaler flere Sagn fra Egnen.

Slagelse Købstad (364) ligger paa et temmelig højt Bakkedrag, der mod Øst hæver sig til en Højde af 97 M., det saakaldte *Ættebjerg*, hvorom der gaar flere Sagn. Allerede Overlærer Andersen mener, at det har Navnet Ættebjerg eller Jættebjerg paa Grund af dets „Forbindelse med Almuens Tro og Sagn“. Han har en Snes Aar før hørt en gl. Husmand — ganske vist i halvt beruset Tilstand — forsikre, at han en Nat i Julen havde set Ættebjerg paa ildrøde Piller og smaa Trolde danse om et Baal, og mente, at han selv vilde være blevet draget ind i Djævflokken, hvis han ikke havde brugt et godt, gammelt Middel mod

den Slags Forhekselse, nemlig at gaa paa tværs af Agerrenerne.

En Hindholmelev N. J. Holmstrup, formodentlig fra Holmstrup i St. Peders Landsogn, har i 1855 optegnet et Sagn, der ikke er almindeligt i Danmark, men velkendt særlig paa svensk Omraade: En Skipper fra Korsør traf engang paa en Klippeø langt ude paa Havet en lille gammel Mand, der fortalte, „at han før havde boet i Etterbjerg ved Slagelse, men da Slagelse Kirker blev bygte, kunde han ikke udholde at bo der længere for den Klimmer og Klammer, som deres Klokker altid gjorde“. Han bad nu Skipperen tage et Erindringstegn med til Etterbjerg og gav ham 2 Pakker med Frø, hvoraf han skulde saa 12 paa Bjergets Top og Resten paa 2 Gærder udenom. Men han maatte ikke se til Blomsterne paa Toppen, før 12 Aar var gaaet. Desuden fik han en Pung med Penge og en Stjerne anvist at sejle efter. Skipperen gjorde, som han havde lovet, men efter 6 Aars Forløb kunde han ikke modstaa sin Nysgerrighed og trængte ind gennem de Hegn, der var vokset op paa Gærderne. Da saa han „istedet for Blomster 12 store Kæmper, hver med en Kølle paa Nakken, staa paa de Steder, hvor de 12 Frøkorn var lagte. Men de var endnu for unge og grønne til at kunne døje dette, saa fra den Dag af visnede de og svandt hen og var snart ikke mere. Man har siden troet, at disse Kæmper var bestemte til med deres Køller at nedslaa Kirkerne der i Nærheden, saa at Trolden igen kunde flytte ind i Etterbjerg“.1)

Samme Hindholmelev fortæller, at Trolden i sit Raseri kastede en mægtig Sten efter Gudum Kirke, et af de uhyre almindelige nordiske Sagn om Jættekast²⁾. Og en Mejeribestyrelse P. Andersen, barnefødt i Skaftelev, fortæller 1879 Friskolelærer Jørgen Hansen et mere skæmtfuldt Sagn om Troldene i Etterbjerg og Kirkeklokkerne: „De talte da sammen om, hvad der var at gøre for at faa en roligere Bopæl. Saa siger en af dem: „Jeg vil tage en Mundfuld

1) Gl. d. M. II, 423.

2) Aug. F. Schmidt: Danmarks Kæmpesten i Nutidsoverlevningen S. 153.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 59

Jord og puste ind i Skoven (Lystskoven, top. 421), og det gjorde han, og det blev til *Tevandshøj*. Men da de nu var flyttet derind, og Klokkerne begyndte at kime, lød det endnu meget værre i Skoven end før. I det samme kommer en Dreng gaaende forbi: „Hej, du! vil du gaa ind til Klokkeren i Slagelse og faa ham til at holde op med den Klingren“, siger de til ham, „saa skal du faa din Ulejlighed godt betalt“. „Pengene først“, siger Drengen. De gaar da til Ætterbjerg, og Drengen følger efter. „Tag Posen, Huen er for lille“, siger de til ham, da han holder Huen frem. „Det maa jeg ikke for Moder“, siger Drengen, „for jeg skal hen at hente Mel“. „Hun vil nok hellere have Pengene“, siger de, og de hældte ham en Skæpfuld i Posen. „Kalder I det for Penge, for det kalder vi for Trækul?“ „Ja, men naar du kommer hjem, er det Penge“. „I skal ikke gøre Nar“, siger Drengen, „for saa skal jeg ellers nok spille op med jer“, og han tager sin Harmonika frem og spiller væk, saa de til sidst af bare Arrigskab ryger i Luften og dumper ned paa en Ø, jeg ved ikke hvor.¹⁾

Ogsaa Chr. R. Stenbæk ved, at Troidene i Egnen maatte udvandre og lejede en Skipper i Korsør til at sejle sig Nord paa.²⁾

St. Peders Landsogn (421). 7 Stengrave i Antvorskov Skove. Ellers ligger alle Sognets Oldtidsminder i en Række fra Hyllerup ned Syd paa over Landsgrav Mark. Paa en Stamtavle over Hvideslægten, der indtil 1813 hang i Sorø Klosterkirke og selv opgav at være forfattet af Munkene 1524 efter gamle Skrifter, anføres en Kong Slav som Slagelses Grundlægger og Absalons Tipoldefar, og der siges, at han er begravet i en Høj udenfor Byen. Overlærer Andersen mente 1849, det var *Kongshøjen*, vist den fredlyste Kongedyse paa Landsgrav Mtr. Nr. 10 b³⁾.

1) DFS. VIII 476.

2) DS. I 1376, opt. 1861.

3) Antiqv.-top. Beskr. 2, sml. Antiqv. Ann. II 141: Et stort Tingsted mll. S. og Hejninge kaldes af Almuen Kongesædet.

Andre har formodentlig paa Grund af Navneligheden anset *Slagterhøjen* paa Hyllerup Mark for Slavs Grav. Men det hele er kun Opdigt af Munkene¹⁾.

Paa Landsgrav Mark ligger Sorø Amts berømteste Høj, *Korshøj* eller *Hvilehøj*, hvor Hellig Anders hvilede efter sin vidunderlige Rejse til det hellige Land. Det er vistnok en Gravhøj fra Bronzealderen, men aldrig udgravet. Den fredlystes 1875 og skærmes desuden af en udbredt Folketro paa, at Ulykke vil ramme den, der krænker Højen eller Korset paa den. Sagnene om Korshøj er behandlet af Gunnar Knudsen i Sorø Amts hist. Aarbog I (1912) S. 32—43.

Samtidig med Kongedyssen og Korshøj blev ogsaa *Barnehøj* paa L. Mtr. Nr. 10 a fredlyst. Forfatteren Anton Nielsen omtaler Barnehøjskællingen, som 2 Børn engang gav sig til at raabe paa. „Da blev der et saadant Rabalder i Højen, saa Drengene gav sig til at løbe, og den ene glemte sine Træsko. Men han, som havde raabt, turde aldrig siden gaa forbi Barnehøj om Aftenen²⁾. Barnehøj kaldes nu og maaske oprindeligt for Bavnehøj. Forstander Hans Knudsen i Landsgrav, f. o. 1844, kalder den Bannerhøj og optegner 1867, at en Trolld fra engang kom ind paa Bannerhøjgaarden og bad Konen, om han ikke maatte komme med til et Fastelavnsgilde. „Der skulde ingen faa ham at se, undtagen hun selv. Hun gav ham Lov hertil, og han kom ogsaa, men han havde taget sin Dværgehat paa, og saa var der heller ingen foruden Konen, der saa ham“.

I flere af de andre *Høje i Landsgrav* har man hørt Kister blive slagne i og set Trolldfolk have deres Ting ude at soles. „Paa en af dem kunde man stadig finde Aske liggende, som Trolldfolket bar ud. Nu er de enten uddøde eller sejlede bort, saa man hører eller ser aldrig noget til dem. Tit blev nogen vildfarende paa disse Marker, og det var ogsaa Trolldfolket, der havde sit Spil“³⁾.

1) Trap⁴ III S. 19 og 68.

2) DS. I 546.

3) DFS. 1906/23: 421, G. Knudsen efter Optegnelse af sin Far, Forstander Hans Knudsen i Landsgrav 1867.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 61

Sagnet: „Sig til Ada, at Dada er død!“ hvorefter Kobberkedel glemtes, er i 1928 optegnet om en af de nævnte Høje¹⁾ af en 18aarig Højskolepige.

Endelig kendes her et Par Højbrudssagn om *Tvehøjen* paa L. Mtr. Nr. 12 a og *Stenager Banke* ved Hyllerup, hvor der er set et mystisk Lam²⁾.

En velkendt Skikkelse i Sorøegnens Folkeoverlevering er *Holger Danske*³⁾, og hans Grav vises som en træbevokset Langdysse i Klarevænget (Mtr. Nr. 1 c) og i Charlottendal Skov (ogsaa kaldet „det graa Faar“, Mtr. Nr. 1, i Nykobbøl) og som en Runddysse i Idagaards Skov⁴⁾.

St. Mikkel's Landsogn (422). O. 16 Gravhøje og 6 delvis ødelagte Stengrave.

Ligesom Holger Danskes Grav i Antvorskov Skove vises *Langben Risers Grav* som en stor Langdysse i Valbygaard Skov. Han er kendt fra Folkeviserne som en af Didrik af Berns Kæmper. Men Navnet betyder blot den langbenede Rise eller Jætte, og hans Grav vises mange Steder her i Norden, bl. a. ved Rerslev i Løve Herred⁵⁾.

Højest af Gravhøjene ligger *Bavnehøj* ved Lille Valby (Mtr. Nr. 4 a), hvorfra man kan se Havet. Barnehøj kalder Overlærer Andersen den, men tilføjer, at „her i forrige Krig var Signalplads med Stang og Tjæretønde⁶⁾“.

Hejninge (423). Kun enkelte overpløjede Gravhøje og Rest af en Langdysse.

Til flere af de ødelagte Minder er knyttet Sagn om Højbrud, saaledes til Dyssen paa Fugleholmsgaardens Mark (Mtr. Nr. 16 c), en Banke paa Mtr. Nr. 16 b eller maaske Nr. 4,

1) DFS. 1906/23: 421.

2) DFS. 1906/1: 1, Husmand Niels Skou i Slots Bjergby 1909 efter den skadelidte selv, 1906/23: 421, G. Knudsen 1911 efter 60aarig Gdr. J. Larsen i Hyllerup.

3) Se f. Eks. DS.II G 329—30, DFS. 1906/23: 362 og 364.

4) Chr. Blinkenberg 1892—93, DFS. 1906/1: I Bl. 1 og 1906/23: 421, Niels Skou 1909.

5) Danmarks gl. Folkeviser Nr. 7, I 84, sml. II 637.

6) Antiqv.-top. Beskr. 1849 S. 7, smst. S. 13 Oplysningen om Langben Risers Grav.

hvor der er fundet Skeletter, og til Voldstedet Trælleborg¹). *Trælleborg* er blevet det Sted i Sognet, hvorom de fleste Sagn har samlet sig. De fleste er optegnet 1911—13 af Gunnar Knudsen og behandlet af samme i Sorø Amts hist. Aarbog III (1914) 77—89. Her fortælles om Kister, der slaas i, en hovedløs Hest, et mystisk Hølæs, om Trælleborgsoen, der med sine 10 Grise skræmmer Folk fra Vid og Sans, om den vilde Jæger, og Lindormen, der vandrede op til Stillinge Kirke, og om en Sti sydfor hvor Spøgeriet har sin Gang. Allerede 1808 omtaler en Præsteindberetning 4 Jernporte og en mægtig Nøgle, der hører til Trælleborg, og Sagn om en Drage. Overlærer Andersen har hørt, at store Folkeskarer skal have draget ud og ind af Treleborg. Og Dr. Burmann Becker lod sig o. 1850 fortælle om en Kong Gyde dér. Mens Lærer Stenbæk 1861 henfører Trojasagnet til Trilleborg eller Trøjeborg Banke²).

Sønderup (424). Kun enkelte Oldtidsminder, alle sløjfet paa en Stengrav nær.

Om en *Høj paa Aarslev Mark* har Birthe Kirstine Pedersen 1916 optegnet, at „til forskellige Tider stod den paa gloende Pæle, og Byens Piger var inde i Højen og dansede hele Natten. Om Morgenen var de saa fortumlet og fortalte da, at de havde danset med Lange Niels og Bæl-Kristian, mere vidste de ikke. Men Højen blev jævnet og brugt til Fyld i Møddingen; de fandt en Kaarde, men Manden, som ejede Højen, blev aldrig rask mere³)“. Formodentlig er her Tale om den Gravhøj paa Mtr. Nr. 12, hvor der o. 1840 fandtes et Broncesværd. Nogle Lerkrukker og Spydspidser, der 1863 fandtes i en Høj, som sløjfedes paa Mtr. Nr. 6, nedgravedes igen „af Overtro“.

En sløjfet Høj i Hallelev paa Mtr. Nr. 8 hed *Thinghøj*⁴).

Nordrup (425). 5 Stengrave kendes.

Den eneste, der er nogenlunde bevaret, er *Hulehøj* Nord-

1) DFS. 1906/1: 1 Bl. 10, N. Skou 1909 og 1906/23 423, G. Knudsen 1911.

2) DS. III 1440, D. gl. Folkeviser Nr. 467, Bd. VIII S. 4.

3) DFS. 1906/1: 288.

4) Alt efter Chr. Blinkenberg 1892—93.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 63

øst for Herrestrup, der rummer en delvis sammenstyrtet Jættestue. Der skal være en Konge begravet. Og en Elev paa Sorø Akademi fortæller 1916, at Egnens unge ofte samles til Dans paa den, men at det om Natten er Trolde og Nisser, der holder Fest, mens Højen rejser sig paa Ildsøjler¹⁾.

Nordøst for Skafteløv ligger Resterne af 2 Langdysser og en Jordhøj sammen paa Mtr. Nr. 7 a. I 1830erne benyttede et halvvoksent Pigebarn i Skafteløv dem — og sine Forældres Overtro — til at slippe hjemmefra, naar hun havde Lyst. Hun fortalte nemlig, at Trolden Verland næsten hver Nat hentede hende derud. „Ja, det gik saa vidt, at det sværmerisk forstyrrede Barn en Dag sagde til sin Far: „I Morgen skal der være Marked i Slagelse, og Verland vilde til Slagelse med Æbler, jeg skulde sige, at du skulde køre for ham“. Moderen syntes dog nu, det gik for vidt. Hun tog Barnet og gik op til Pastor Oldenburg (1830—42). „Der maa jo, Hr. Pastor, være sagt eller gjort noget fejlt ved Barnets Daab —“. Dog dermed var ikke Enden. Trolden blev ved at drage Barnet til sig, det kunde ikke andet, end det skulde derhen til Dyssen, og en Mængde af Egnens Befolkning troede nu paa, at det forholdt sig, som Barnet sagde. En hel Flok Mænd fra Sognet udrustede sig med Spader og Hakker osv. og drog op til Dyssen for at se, om der muligvis skulde skjule sig noget, men de gik lige kloge hjem. Efterhaanden døde det nok hen.“ Beretningen skyldes Jens Kamp, der bemærker, at han har hørt den omtrent ligelydende af flere forskellige. Samme Aar, 1874, har Friskolelærer Pedersen i Nordrup optegnet den til Sv. Grundtvig, og deraf fremgaar tydeligt, at det er en ung Pige, der er paa gale Veje. Ogsaa han fortæller, at Forældrene søgte Hjælp hos Præsten, for at han skulde mane Trolden bort af Højen, „men Trolden skal have bedt for sig om at faa Lov at blive, saa skulde Manden blive meget rig.“²⁾

Den sidste Optegner kalder Trolden Brun og giver ham

1) Chr. Blinkenberg 1892—93, DFS. 1906/28 362.

2) DFS. 1906/41 50 og XII 420.

Skyld for at være meget rig og Aarsag til de Uheld, der ramte den Mand, som begyndte at opdyrke Jorden mellem hans Høje.¹⁾

Gudum (426). 4 sløjfede Stenaldermindesmærker.

Sagn om Kirkens flyttede Grundvold.²⁾

Sorterup (427). Ingen jordfaste Oldtidsminder.

Anton Nielsen har optegnet et Sagn fra Næsby om en Lillepige, der vilde flytte en hvid Ko ved en Høj, men blev advaret mod det af en lille Tøs, hvorpaa denne blev „trukken ned i Højen, og der blev en saadan Jammer og Skrigen derinde. Der kom nu en sort en hen til Lillepigens og vilde slæbe hende derind ogsaa, men saa var der nogle Høstfolk i Nærheden, som frelste hende. Dog blev hun noget fjogetosset fra den Tid af.“³⁾ Det er ikke ofte, der tales om Kvæg hos de danske Bjergfolk⁴⁾, mærkeligt nok, da de i tilsvarende norske og svenske Sagn spiller en meget stor Rolle.

Ottestrup (428). En halvt ødelagt og en sløjfet Dysse. Det eneste Oldtidsmindesmærke, her ellers kendes, er *Møhøj* i Vedbysøndre (Mtr. Nr. 7), der næsten er udjævnet. En af E. Tang Kristensens Optegnere fortæller, at der har været „Bjergfolk, og der kom tit en lille Mand ind til en Skrædder i Ottestrup og laante Brød og sligt. Derfor stod han sig saa godt, og alting lykkedes godt for ham. Det var min Bedstemors Far. Samme Høj kunde Bedstemor huske at have set staaende paa 4 gloende Pæle, og Bjergfolkene holde Gilde derinde“.⁵⁾

Kindertofte (429). 2 fredlyste Langdysser og Tomt af en tredie. Ingen Sagn kendes.

Slots-Bjergby (431). Nogle sløjfede Gravhøje og Langdysser. Fredlyst er Jættestuen Rævehøj og 2 store Gravhøje paa Slots-Bjergby Bakker: Hashøj og Galgebakken.

1) DS. I 623.

2) DFS. VIII 477 og IX 27, Jg. Hansen og N. J. Holmstrup, DS. III 844.

3) DS. I 144.

4) F. Eks. DS. I 140—49.

5) DS. I 466 og 467.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 65

Hashøj (1683 Hassehøy) er det højeste Punkt i hele Herredet og har endog trigonometrisk Station. Student Nic. Christensen, Svend Grundtvigs mest energiske Folkemindoptegner, har i sin Studentertid o. 1854—55 ogsaa været en Tur i Vestsjælland og bl. a. optegnet et Par Sagn om Hadshøj: Den „staar hver Juleaften paa Ildstøtter, og man kan da se Troldene sidde derinde om et Messingbord og gøre sig tilgode“. Engang laante de Brød og Pølse i en Gaard, der til Gengæld fik Lykke med al Ting siden. Han fortæller ogsaa Sagnet om Højfolkens Bryllup, her var det den lille Brudgom selv, der gav det lovede Ørefigen¹⁾. Fra nyere Tid haves kun den sædvanlige Oplysning om Hashøj, at der ligger en Kong Hasse begravet. Og at Jorden til den og Galgebakken „er ført sammen fra et Par Moser i Højenes Nærhed“²⁾.

Galgebakken eller Galgehøj ligger lidt Nord for Hashøj ogsaa ved Slagelsevejen. Det er Antvorskov Birks gamle Rettersted, hvor der endnu d. 5. Aug. 1847 rettedes en Kone og hendes Søn, der havde stranguleret Manden³⁾. Det maa være disse 2 Høje mellem S.-B. og Lundforlund, hvorfra der hver Nat drager Kæmper ud for at slaas under hovedløse Anførere⁴⁾.

Nic. Christensen medd. ogsaa, at Troldfolkene havde en Sti mellem de to Høje, samt Sagnet om deres reparerede Ovnsrage, sikkert knyttet til Galgebakken, hvis Navn han aabenbart ikke har faaet fat i.⁵⁾

I den sydvestlige Del af Sagnet paa Mtr. Nr. 17 ligger en stor Jættestue, *Rævehøj* eller Rævebanken, der længe holdtes i Hævd af sine Ejere. Men i 1914 begyndte en ny tilkommen Gaardmand at grave i den, og Nationalmuseet sendte da en Mand ned for at være med. Der blev blandt andet fundet over 70 Skeletter. Udgravningen betragtedes

1) Gl. d. M. I 97 og 98. DFS. 1906/23: 431, Kr. Hald.

2) DFS. 1906/1: 1, N. Skou 1909.

3) Se f. Eks. Museumsinspektør H. Kjærs Artikel om Slots-Bjergby Høje i Sorø Amts hist. Aarvog XIV (1925) 66—86.

4) Gl. d. M. I 100 og DS. III 29, Nic. Christensen.

5) Gl. d. M. I 99.

imidlertid med uhyggelige Følelser af Egnens Folk og blev i Følge Niels Skous Meddelelser — dels til Th. Gravlund, hvis Bog „Ellefolket“ til Dels hviler paa dem, og dels til DFS. — Indledning og Aarsag til en hel Række af Ulykker.¹⁾

Om 3 Dysser, der sløjfedes i 1850erne ved Anlægget af Korsørbanen, har Niels Skou optegnet Højbrudssagn. De 2 var Langdysser i Enghaven ved Vaarby Aa og omtales i en Præsteindberetning 1809. Den tredie laa paa Blodhøjsagrene (Mtr. Nr. 18 a), hvorefter Blaa højgaard har Navn; det er nær ved Skous Fødested.²⁾

Sludstrup (432). 1 beskadiget og 3 sløjfede Dysser, ingen Gravhøje eller Sagn kendes.

Lundforlund (433). Kun enkelte mere eller mindre ødelagte Mindesmærker.

Da *Varphøj* paa Mtr. Nr. 11 a sløjfedes o. 1864, rantes Ejeren af Uheld.³⁾

Gerlev (434). 1 bevaret Langdysse, enkelte sløjfede Dysser og Gravhøje. I Dyssen, der ligger mod Vest ved Skellet til Slots-Bjergby og er ret medtaget, skal være en Kongeløsen.⁴⁾

Kirke-Stillinge (435). Her kendes over 70 Høje og Stengrave, hvoraf mange er fredlyst.

I en Præsteindberetning til Oldsagscommissionen 1808 fra Hans Lange, der havde været Præst i Sognet fra 1781, opregnes 30 Dysser og Høje ved Navn. Det er særlig paa Bildsø og Kirke-Stillinge Marker, der har været og til Dels endnu er en hel Række. Men nogen Sagn omtaler Pastor Lange ikke. Derimod siger Pastor Fuglsang i Slagelse i en samtidig Indberetning, at der skal være Trolde i *Hexebanken* ved Tude Aa, hvorfor man er bange for at køre der om Natten⁵⁾. Hexebanken er den østlige Ende af

1) Sorø Amts hist. Aarbog VI (1923) S. 3—20, Da. Folkeminder Nr. 28 S. 37—40, E. Tang Kristensens Æresbog I.

2) DFS. 1906/1 1 og 1906/23 431.

3) Chr. Blinkenberg 1892—93.

4) DFS. 1906/1 1, Niels Skou 1909.

5) Antiqu. Ann. 1815 S. 46—47 og 71—84.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 67

Langebjerg. Her er en utro Frue nedmanet, og hun ses ofte gaa med sit Barn i Haanden mellem Langebjerg og Valbygaards Bro. Det er nok hende, der gør det vanskeligt for Folk at passere, idet hun gør kørende Mandspersoners Heste gale¹). Overlærer Andersen omtaler videre (p. 8) en *Langdysse paa Kjelstrup Udlodder* ved Stranden, hvor en Konge og Dronning er begravet, formodentlig de 2 fredede Langdysser Sydøst for Kongsmark.

Paa *Hyldehøj* eller *Hylledysse* mellem Knudstrup og Bildsø, en fredet Langdysse paa Matr. Nr. 4 a, „blev Kongerne hyldet i gamle Dage“. En anden *Hylledys* Sydvest for Kielstrup (*Hyllehøj* paa Gst. Kort 1894) siges i 1808 at have Navn af et gammelt Hyldetræ, og det har den ved Bildsø vel ogsaa haft. En Oplysning fra en derværende Præstefrue om, at der paa *Kjærbjerg* mellem Bildsø og K.-S. skulde have været Gudehov i Oldtiden, skyldes vel ligesom den om Kongehyldningen „lærd“ Antagelse. Ægte Folketro er det derimod, naar en 48aarig Gdr. i 1909 fortæller, at man mente, den kloge Knud i Stillinge fik sin Visdom ved, „at han hver Nytaarsnat gik ud til 2 *Dysser*, der laa paa hans Mark, og der lærte sine Kunster.²)

Et Sagn om den Høj ved Tudeaa, hvorpaa *Saltstenen* staar, er anført under *Vemmelev*.

Sagnet om Højfolkenes Bryllup er i 1861 optegnet af Chr. R. Stenbæk om en Kone paa Næsby Mark, men uden Omtale af nogen Høj og i løs Forbindelse med og sikkert paavirket af Thieles Sagn om Klat og Knurremurre.³)

Vemmelev (436). Næsten alle Høje og Dysser er jævnet med Jorden eller sløjfede. Takket være Chr. R. Stenbæk, der er født her i Sognet, har vi dog adskillige Sagnoptegnelser dels om de faa Oldtidsmindesmærker, her kendes, og dels om Egnens naturlige Højdepunkter.

„I *Oshøj* og *Salthøj* paa Forlev Mærsk har i ældre Tider

1) Overlærer Andersens antiqv.-top. Beskr. 1849, S. 2, saml. DS. III 1440, om Troja-Sagnet og den utro Dronning i Trælleborg, top. 423.

2) Alt i DFS. 1906/23 435, Th. B. Bang, 1909.

3) DS. I 293 og 361.

boet Trolde. En Mand kørte engang der forbi med en Tønde Øl, men pludselig blev Hestene staaende, og hvor-meget han end slog, hjalp det ikke, han maatte trække dem hjem og lade Vognen staa. Da hørte han nogen raabe: „Oshøj Stodder og Salthøj Kælling, kom lad os svire“. Om Morgenen, da Manden kom efter Tønden, var Øllet borte.“¹⁾ Salthøj er i Kirke-Stillinge Sogn, Oshøj eller Oshøje er en Grusgrav Vest for Forlev paa Mtr. Nr. 7 b, hvori der i 1842 skal være fundet et Broncesværd i en 6 Alen lang Stenkiste. Der har ligget flere smaa Kæmpehøje foruden en større paa Toppen. En Ejer, der havde forulempet dem, turde ikke siden gaa der i Mørke. Fra Trælleborggaard har man undertiden set en gløende Stang fare igennem Luften og man sagde da: „Det er Dragen, nu flytter han fra Trælleborg til Oshøw“.²⁾

En naturlig Højde er *Huulhøj* paa Forlev Mark lige ved Stationen, hvor der har boet „en græsselig Mængde Trolde. De gik tit ned i Hulhøjgaarden for at laane et og andet, men gældte altid bestemt igen. De sagde aldrig Godaften, men kun Aften“. En Pige, de fik lokket ind til sig, var siden ikke rigtig klog.“³⁾

De fleste Gravhøje i Vemmelev Sogn har ligget under Ormslev. Sydøst for Byen laa saaledes *Ashøj* og *Kongshøj* paa Mtr. Nr. 15 og 14, begge sløffet mellem 1861 og 1892. I Ashøj og en anden lille Høj paa samme Matrikel, netop Stenbæks Fars Mark, hvor man let blev vildfaren,⁴⁾ er der fundet Benrade. I Ashøj desuden noget af et Broncesværd, og der skulde ogsaa være et Guldbord i, men Højen kunde kun aabnes med en Guldnøgle, der laa under tredje Agerren Vest for Kongshøj. „Dette har en Trold fortalt til en Mand fra Ormslev Mark, som han mødte midt paa Landevejen“, eller „en Trold, som blev fanget paa Fyen og ført til København. Han sagde, han var født i Kongshøj“. En Kone, som var død o. 1855, havde fortalt

1) DS. I 509, Chr. R. S.

2) DFS. 1906/₂₃ 436, Kr. Taarup, 1911, og G. Knudsen, 1913.

3) DS. I 839, Chr. R. S.

4) Skattegravere IV 576, DS. V 312

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 69

Stenbæk, at hun som lille „mange Gange havde hørt Kiste-
laag smække i nede i Bakken.“¹⁾

Lige ved Hovedlandevejen ligger *Aashøj*, der endnu er
bevaret, skønt Bakken, den ligger paa (31 m), er stærkt
afgravet. Det maa vist være den O(l)shøj, hvorom en
Kone i Landsgrav, 1867, har fortalt Forstander H. Knudsen,
at hun som Barn ikke maatte lege ved Dyssen(?), fordi
„der var slemt med Troldtøj . . . Kister blev slagne i, og
der var et forfærdeligt Spektakel. I et Sted, som laa der
i Nærheden, saa de ofte Troldfolket bære baade det ene
og det andet ud, baade Sko og andre Sager, for at soles.
Men ingen fik det at se, det sørgede Troldfolket altid for.“²⁾
Lidt Nordvest for *Aashøj* paa den anden Side af Lande-
vejen ligger *Langebjerg*. „En Karl fandt der engang en
Ovnrage, som var i Stykker, han slog den da sammen
med en Sten, og straks var den borte. Men lidt efter kom
der et nybagt Sigtebrød op af Banken, som Karlen tog
og spiste.“³⁾ Ogsaa Sagnet: „Hør Ade, Dade er død“, hvor-
efter en Troldkælling glemte sin Kedel, har Stenbæk opt.
om *Langebjerg*⁴⁾, og en senere Meddeler til E. Tang Krist-
ensen om *Lysbjerg* ved Lyshøjgaard Nordøst for Vemme-
lev, hvor der blev „en frygtelig Hurlumhej. Folkene vaag-
nede, og da de kom op og fik set efter, var Kærne løse
og Mælken spildt.“ Men siden mærkede de til Gengæld
ikke noget til Bjergfolkene, der før havde voldet dem
megen Fortræd.⁵⁾

Endelig har *Søbjerg* ved Røglegaard „i forrige Tider staaet
paa 4 røde Pæle hver Højtidsaften, og man saa da tydelig
Lys og hørte Dans og Musik derinde“. En Mand har og-
saa været inde hos Troidene et Stykke Tid⁶⁾.

Uden Tilknytning til nogen bestemt Høj eller Bakke har
Chr. R. Stenbæk bl. a. optegnet Sagnet om Højkonens Bar-

1) Skattegraveren IV 573—74, DS. III 2346.

2) DFS. 1906/23 436, G. Knudsen

3) DFS. XIV 317, Chr. R. S., 1861.

4) DS. I 310.

5) DS. I³ 254, P. Jensen i Vinkel.

6) DFS. XIV 315, Skattegraveren IV 575, Chr. R. S.

selhjælp som anført i Indledningen. Og videre fortæller han, at en Smed engang gik i Kirke og paa Vejen traf en lille Trolde, „som stod med en Bunke Kul, der var lagt et Kors af Halmstraa over. Trolden raabte da til Smeden: „Tag det Hid-og-did af Kullene, saa skal du blive rig!“. Men Smeden vilde ikke, og Trolden maatte da gaa sin Vej. Men nu tog Smeden Korset af, og Kullene blev da til Guld.“ En Pløjedreng fik engang et Stykke Ostebrød af Troldene. „Men om Natten blev der saadan en vældig Tummel i Kammeret med Dans og Musik. Det var Trolde, som vilde have Drengen, og han vilde ogsaa gerne danse med, men Karlen holdt ham. Først da Drengen blev konfirmeret, fik han Ro¹⁾.

Langt mindre kendt end disse Sagnmotiver med Pigen, der maler Malt for de underjordiske, Bjergkvindens Barsel, Troldenes Magtesløshed overfor Korset, deres Kulpenge og Faren ved at røre deres Mad, er følgende Sagn, som i 1855 er optegnet af en Hindholmelev fra Forlev: „To Bønder, en rig og en fattig, skulde kappes om at slaa deres Enge, og den, der blev først færdig, skulde have den andens. Den fattige fik imidlertid Hjælp af en Trolde i en stor Bakke paa sin Mark: „Jeg har haft Hus og Hjem paa din Lod i saa mange Aar, og du har stedse ladet mig leve i Fred og Ro, ... Jeg skal nok skaffe Engen slaaet, naar du blot giver mig Kosten; men den maa da ogsaa være forsvarlig, og du maa ikke komme ud med mindre Mad end til 12 Mand til hvert Maaltid“... Trolden gik nu hen og fik samlet sig et stort Letøj, hvormed han begav sig hen i Engen og lagde sig til at sove... Imidlertid begyndte det at lakke mod Aften, og den rige Mands Folk havde kun et Skaar tilbage, de skulde da hen og spise Middagen, og tillige morede de sig meget ved at se over paa den „gamle“, som endnu laa og sov. Til sidst kunde de heller ikke bære sig ... En af dem gav ham et Spark bagtil med det ene Ben; men Benet blev siddende, og Trolden rejste sig op og begyndte at slaa. Han tog hele Engen for i 2 Skaar, og den, som blev hængende bagi, maatte strø det efterhaanden.

1) DFS, XIV 319 og 358, DS. I 414.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 71

Den rige Mands Folk blev meget forskrækkede over dette, saavel ved at se paa Trolden, som over at høre hans Jammerskrig, som maatte følge bagefter, saa de glemte at slaa den Smule, de havde tilbage. Trolden blev altsaa først færdig, hvorved den fattige Bonde vandt¹⁾“. Sagnet er ogsaa optegnet i det nærliggende Ruds-Vedby²⁾ og noget afvigende paa Fyn³⁾, men det er vist ogsaa de eneste Steder i Danmark.

Hemmeshøj (437). Enkelte Oldtidsminder, næsten alle sløjfet.

I en *Høj paa P. Mortensens Lod i Stude*, maaske den næsten sløjfede Jættestue paa Matr. Nr. 11?, var der Trolde. „De gjorde mange Kuuder, men frelste dog engang Gaarden fra at brænde. Der var nemlig gaaet Ild i Køllen om Natten... en Stemme raabte: „Her ligger I og snuer, og der er Ild i eders Stuer“. Trolde har en Forkærlighed for at snakke paa Vers!

I *Barnebanken*, Gst. Barnehøj, Sydvest for Erdrup, har man hørt Violinspil og set en Skikkelse ligesom et Faar staa og bræge og kyse Folk. Der skal ogsaa ligge en Skat begravet. Mange har set et Lys brænde der, men et Forsøg paa at hæve den forpurredes af 2 Haner for et Hølæs: „Nej se! nu har jeg dog aldrig kendt Mage!“ Mere heldig var en Hyrdedreng, der blev slæbt ind i en *Banke paa Erdrup Mark*, men 3 Dage efter joges ud igen, fordi han kom til at sige: „Aa, Herre Jesus, nu ringer Bedeklokken!“ Et *Højbrudssagn* har Niels Skou optegnet 1909 om en Mand, som var død en Snes Aar før; han havde mistet sine bedste Dyr og faaet Uheld og Sygdom i Familien, da han borttog en Dysse paa sin Mark og begyndte at køre en Høj ud til Fyld i en Mose⁵⁾.

Boeslunde (438). Efter Kirke-Stillinge det Sogn i Herredet, der har flest Oldtidsminder, o. 70 i det hele, mest Gravhøje.

1) DFS. IX 122.

2) DS.² I 939.

3) DS. I 1404.

4) Alt optegnet 1861 af Chr. R. Stenbæk: DS. I 242 og 150, DFS. XIV 310, DS. I 852.

5) DFS. 1906/1 1 Bl. 10.

Det ældste Sagn, her er optegnet om nogen Høj eller Bakke, findes i Peder Edvardsen Friis' „ringe Underretning om Schielschiør Købsteds gamle og nu værende Tilstand“, 1759. Friis var ganske godt inde i alle Forhold, og vi skylder ham flere værdifulde Sagnoptegnelser. En af dem drejer sig om *Krukkeborgbanken* i Dyrehaven lige ved Skelskør, paa hvilken der er sløjft flere Gravhøje fra Broncealderen (1681 Krukkeborgaasen). Her boede nemlig Krukkeborgkællingen, „og vides meget at fortælle om Personer, som ere af hende indtagne og aldrig kommen tilbage igien, som om en Præste-Datter af Boeslund, som efter Indtagelsen nogle gange paa Høitiderne ofrede til sin Fader, og skjønt han saae og kiendte hende, lod lukke Kirkedøren for hende, forsvandt hun dog for dem. Fra Krukkeborg ud til Ramsebjerg, som er $\frac{1}{2}$ Fierdings Vei, gik fordm en kiendelig smal Stie og Gang igiennem Kornmarkerne og Krattet, og skjønt der Aarlig paa sine Stæder bliver pløjet, blev dog denne Stie og Gang ved Magt, indtil nu er 20 til 30 Aar, da den er ganske forsvunden; Relationer gaaer, at Knud i Ramsebjerg, saa kaldtes Troiden paa det Sted i de Tider, at han levede i Boelskab med Kiellingen i Krukkeborg og gierne om Aftenen reed til hende paa sin abild-graae Hest“.1)

Chr. R. Stenbæk har 1864 optegnet Sagnet om Boeslunde Alterbæger, der skal stamme fra Troidene i Krukkeberg = Dyrehavsbakken eller fra Kanehøj i Eggeslevmagle: Karlen naaede frelst ind paa Kirkegaarden, men Hesten fik Hud og Haar svidt af.2)

Lige ved Boeslunde By og Kirken ligger *Borghjerg*, ligesom Krukkeborg en naturlig Banke, den højeste i Sognet. Resen nævner den o. 1687 for dens „notabilis echo“ og glimrende Udsigt3), og J. Langebek 1743 for en Art Befæstning, der skulde være anlagt af en Sørøver Boe4).

1) Friis S. 246, Thieles Folkesagn¹ I S. 78, ²II S. 221.

2) DFS. XIV 345, DS. I 818 og 801.

3) Uldall Fol. 186 I S. 59.

4) Kirkehist. Saml. 4 R. IV. S. 441, E. Pontoppidans Da. Atlas VI S. 263.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 73

Arkæologisk Berømmelse fik Borgbjerg, da der i 1842 og 1874 fandtes 6 værdifulde Guldkar fra den yngre Bronzealder. Konen, der stødte paa de første, sagde til sin Mand, der gik og gravede Sten op: „Jeg tror, jeg pløjede Troldens Hat op!“¹⁾ Desuden skal der under det sydøstlige Hjørne af Kirken være nedgravet en Guldskaal.²⁾

Om Troidene i Borrebjerg har Chr. R. Stenbæk i 1861 opt. et Par Sagn: „De laante Fødemidler i en Gaard i Boeslunde. Naar de saa gældte igen, satte de det paa en Sten udenfor Gaarden . . . En Møllersvend, som endnu lever, har fortalt, at der en Dag blev taget et stort Hul ned i en Møllepose, men han kunde ingen se. Saa tog han en Kæp og slog rundt omkring, og saa blev der intet mer taget.“³⁾ Da en Dreng engang blev indtaget i Borrebjerg, lod Øvrigheden ligefrem Troiden stævne. „Han maatte jo ogsaa møde (!), og Dommen faldt da, at han skulde levere Drengen sund og frisk tilbage . . . men han kunde fra den Dag ikke bestille andet end at gaa med Hvedebrød, thi han rystede altid saa grumme meget paa Hænderne.“⁴⁾

Endvidere har de Skanserester, der skal være fundet, givet Anledning til Sagnet om Kirkens flyttede Grundvold. Det er her forbundet med Find-Sagnet, som er bedst kendt fra Lund Domkirke, men ogsaa fortælles om adskillige Kirker paa de danske Øer: „Ti stille, Datter min, i Morgen kommer Find, Far din hjem, med Kristenmands Øjne“, sagde een nede i Borrebjerg. Og da Bygmesteren saa kunde sige Find hans Navn, blev han saa vred, at han sprang ned og lod Tagstenene være, hvor de var. Men der, hvor han sprang ned, er endnu en Revne i Taarnet, og paa det Sted, hvor han glemte at lægge Tagsten, har man aldrig kunnet faa nogen til at ligge fast.“⁵⁾

Ved Torpe ligger *Ellehøj* paa Mtr. Nr. 5. Den kaldes ogsaa Elverhøj, et nyere og mere poetisk Navn, der er taget

-
- 1) Sorø Amts hist. Aarvog I, 1912, S. 17—18.
 - 2) DS.² III 1392 R. P. Rasmussen, Gammelstrup.
 - 3) DS. I 510.
 - 4) DS. I 843.
 - 5) DS. III 971 og 972, Chr. R. S.

fra Folkeviserne og skyldes det 19. Aarhundredes Folkeviserbegejstring.¹⁾ Det er sikkert sit Navn, Højen kan takke for de Sagn om Ellepiger, her er set, og som har forsøgt at lokke unge Karle med ind i deres Dans.²⁾ Det er for Resten tvivlsomt, om det er nogen Gravhøj, men fredet er den og Sognets, ja Egnens smukkeste Bakke.³⁾

I *Ølhøj*, der er sløjftet paa Neble Mtr. Nr. 2 a ved Ølhøjgaard, har man hørt „Violinspil og Kister smække i Laas“, og nogle Børn har set „en lille grønklædt Dreng løbe og lege . . . han kunde gerne faaet i Sinde at lokke dem ned i Højen“.⁴⁾

Nordvest for Neble ligger *Raalshøje*, eller rettere laa, for selve Højen er sløjftet, og kun det store blotlagte Gravkammer er bevaret og fredlyst. En Kælling derfra glemte en Gang en Messingkedel i Neble, da en Dreng kom „løbende hjem fra Marken og fortalte, at han havde hørt nogen raabe i Højen: „Asser faldt i Ilden, Asser faldt i Ilden!“ Denne Kedel var i Gaarden for ikke mange Aar siden, men ingen ved, hvor den nu er.“⁵⁾

Naar gamle Folk har fortalt Chr. R. Stenbæk, at der i *Bovbjerg*, en Banke med Grusgrav paa Neble Mark, gaar „en sort So med 12 sorte Grise. Det er Gravsoen—“, saa er det sikkert det samme som *Grisebanken* paa Generalstabens Kori⁶⁾.

Ikke langt fra Raalshøje ligger den stærkt afgravede *Baas(e)høj*, Gst. Baarshøj. „En Mand vilde engang tage en Sten væk, som laa derpaa, men en Stemme raabte dernede: „Lad mig beholde mit Hjem, saa skal du faa Lykke i dit Hjem“. Manden lod da Stenen ligge“.⁷⁾ Lille Baashøj ved Siden af og en *Barnehøj* paa Mtr. Nr. 5 a er helt borte.

1) Danske Studier, 1931, S. 7 ff.

2) DFS. XIV 345, DS. II A 60, Skattegraverne IV 579, D. g. F. Nr. 46 og 47.

3) Sorø Amts hist. Aarbog I, 1912, S. 119—20.

4) DFS. XIV 346, Chr. R. S.

5) DS. I 317, Chr. R. S., 1861.

6) Skattegraveren IV 578.

7) DS. I 558, Chr. R. S.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 75

Øst for Gryderup ligger *Langebjerg*, en naturlig Banke, hvor gamle Ole Pedersen i Nebble havde været nede som Dreng, vist i Begyndelsen af forrige Aarh. Han blev sat til at fodre 2 Heste med Tjørne og Tidsler, men „vilde aldrig tale derom, undtagen naar han kom i Gildeslav og fik en lille Taar“. Det var vel den samme, der først slap ud, da hans Forældre gik avet om Banken og blæste i et Byhorn, og som maatte døbes om for at blive rolig igen. Da en vis Peder Nielsen, f. o. 1775, var Dreng, kom en Trolde fra Langebjerg en Gang og bad ham lyske sig. Og en Troldekælling har skræmt en Malkepige bort der¹⁾.

Paa *Rasmus Høj*, Sønderup Mark, har der været „set en lillebitte Mand spadserere. Derfor kan Herren i Skyttevænget ikke lide, at den bliver sløjfet“. Her er maaske Tale om Jættestuen paa S. Mtr. Nr. 12, hvis Udgravning standsedes 1885, da der fandtes 2 Urner og en Mængde Skeletter. En Dreng, der gav en Trolde fra Rasmus Høj noget at drikke, blev siden plaget om at komme og tjene dem og syg, da han hindredes i det²⁾.

Endnu i 1903 fortalte en Kone i Boeslunde Fattighus Axel Olrik om Højfolkene, at man tit saa dem sidde Søndag Eftermiddag i Solskin paa Højene. Og da han spurgte hende, om det ikke kunde være rigtige Mennesker, svarede hun, at „det havde hun aldrig tænkt paa³⁾!“

Taarnborg (439). Adskillige Stengrave og enkelte Gravhøje.

Trolde har der været i Højene ved Halseby, f. Eks. *Olsøj* (Mtr. Nr. 3), hvor en Mand i Meddelerens Barndom fortalte, at han havde set dem⁴⁾, og i *Højbjerg* ved Taarnborg. En Kone, der havde brygget Øl, hørte nogen raabe: „Læg hid og did (o: Kors) over Øllet, ellers kommer Bjergmanden og fa'r det!“ Et andet Sted stjal de Lys til deres Julefest⁵⁾.

1) DS. I 841, 842, 226, Skattegraveren IV 580, DS. II A 49, Chr. R. S.

2) DS. I 565 og 946, Chr. R. S.

3) DFS. 1800/23 438.

4) DFS. 1800/23 439, G. Knudsen 1911 efter 70aarig fhv. Fattighaardsbestyrer Jens Pedersen.

5) DS. I 505 og 499, Chr. R. S.

Gamle Jens Andersen i Tinghuset paa Neble Mark har i sine unge Dage været med at udgrave en Troldebolig. Det var dengang Taarnholm blev bygget (1798)... Dengang de saa havde gravet en Dag, stødte de paa en stor Mængde flade Stene, hvorunder der var en rigtig smuk Stue af en alm. Dagligstues Størrelse. I Stuen stod en Kakkelovn, som blev flyttet til Taarnholm, hvor J. A. mener, at den endnu staar. Desuden var der en svær Mængde Ben, som blev kørt ned til Gaarden; men om Natten gjorde de en saa voldsom Støj, at man maatte nødsages til at begrave dem i Banken igen!). Det er ikke saa sjældent, der høres, at en gammel Jæftestue er blevet brugt til Bolig for levende Mennesker, de har her oven i Købet faaet sat Kakkelovn op!

VESTER-FLAKKEBJERG HERRED

Vester- og Øster-Flakkebjerg Herred var oprindeligt eet Herred, men deltes 1819 i to. Oldtidsmindesmærkerne samler sig i den vestlige og sydlige Del af V. Flakkebjerg Herred, i den østlige Del af Ø. Flakkebjerg. D. v. s. at de for Størstedelen ligger ved Vandet: mod Vest ved Storebælt, mod Øst ved Tystrup Sø og Susaaen. Midten af det gamle Flakkebjerg Herred bærer derimod kun ringe Spor af Bebyggelse i Sten- og Broncealder. I det hele taget kendes her o. 185 Stengrave og et mindre Antal Gravhøje. De er nødtørftigt undersøgt af J. B. Løffler 1884, 1886 og 1895, og af A. P. Madsen 1896 og 1904.

Skelskør Købstads Landdistrikt (366). I P. E. Friis' Beskrivelse over Skelskør 1759 omtales blandt Høje i Omegnen en *Kirstens Høv*, der har Navn „af et Qvinde-Menneske, som der blev rettet“; den har maaske ligget (ligger?) Sydvest for Byen, hvor Galgevænget og Galgehulestykket minder om, hvad her tidligere er gaaet for sig. Desuden en Stendysse *Lurendal*, hvis Navn Folkevittigheden i Byen har ment, kom af, at Bonden, som kom til Torvs, her læssede om og af 2 Læs Brænde gjorde 3 — for saaledes at lure Borgeren!

1) DFS. XIV 316, Chr. R. S.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 77

Af mere Interesse er Friis' Oplysninger om Kong Tolv, *Klintekongen*, der bor i Klinten uden for Byen og derfor kaldes en underjordisk Trolde: „der vides endnu at fortælle, hvorledes samme Trolde har ladet hente Jordemoder i Schielshjør, og da Jordemoderen efter Forretningen gik bort, gav han hende noget, som saae ud som noget Kul; hvilket hun i sin Bortgang slængte bort og foragtede, men Qvindens Mand gik hen og ledte det op, fandt og befandt, at det var Guld; samme Kong Tolv havde den Maade, at hver Nye-Aars Nat lod han komme 9 nye slagne Hestesko, som skulle ligge slagne paa en vis Smeds Ambolt, med behørlige Søm, hvilke samme Nat blev afhentede og Contant lagt igien paa Ambolten, den underjordiske Herre havde ingen Jordemoder og ingen Smed, man maatte dog (∴: altsaa) selv beslaae sine Heste.

Mens Beretningen om Jordemoderen er et typisk Højfolkesagn, hører Trækket med Hesteskoene til Myterne om den vilde Jæger. Og endnu et Træk har Kong Tolv fælles med den vilde Jæger eller rettere sagt med Stevns Ellekonge, der imidlertid kun er en Særudvikling af den vilde Jæger¹⁾: han taaler ingen anden Konge paa sit Omraade, og siden Erik Menveds Tid, siger Friis, er der heller ingen Konge eller Dronning, der har vovet sig over Skelskør Bro. Der er han nu fejlt underrettet, for saa vidt som Christian Pedersen i sin dansk Krønike, der er skrevet saadan noget som i 1520erne, netop siger, at Kong Christoffer af Bayern 1448 fik sin Død, fordi han trods Advarsler om, at „der er en elffue-konge paa den sted, som icke will stede nogen konge med sigh“, tog til Skelskør og da fik „en slaghe mellom sine herder, ath hand hagde moxen falled død aff hesten, och ingenn, saa huo hannom slo. Saa lod hand strax føre sigh till Hellsingborgh, der bleff den eddelig første død“. ²⁾ Friis skelner imidlertid mellem Kong Tolv, Klintekongen og saa Ellekongen, der „fordum har indjaget en stor Frygt i de vantroende Hierter, da de meente, han

1) H. Ellekilde: Danske Studier, 1929, S. 10—39.

2) Skrifter V S. 491, Danm. gl. Folkeviser III S. 825, hvortil H. Ellekilde har henvist mig.

gjorde Folk galne . . .“ I Sorø Amt kender vi ellers ikke noget til nogen Ellekonge (se dog DS. II A 37).¹⁾

Eggeslevmagle (441). O. 20 Stengrave, hvoraf de fleste ligesom af Gravhøjene er sløjfet.

De eneste bevarede Gravhøje er *Barnehøjsbanken* ved Hesselby og *Kanehøj*(sbanken) ved Eggeslevmagle (Mtr. Nr. 20 a). Den sidste skal være benyttet som Rettersted, der er fundet flere Skeletter, og hver Nat vandrer de henrettede fra Kirkegaarden ud til Banken.²⁾

Boeslunde Alterbæger skal nævnt stamme fra Kanehøj: En Karl red engang der forbi og raabte: „Du Kanehøjskælling, skænk mig, naar jeg kommer tilbage!“ Da han kom tilbage, stod Kællingen udenfor Højen med et Bæger Vin. Men det var en enbenet Trolde, der forfulgte, til en Uven raabte: „Fly de bolle, tag de knolle, søg det hellige Sted“!³⁾ Om en Jordemoder, der gik ned i Kanehøj, da hun hørte Raabet: „Kom og hjælp mig, saa skal jeg hjælpe dig en anden Gang“! og siden fik Held med alt, fortæller Chr. R. Stenbæk ganske kort.⁴⁾

En Mand, der midt under et Gilde i Eggeslevmagle skulde til Skelskør efter mere Brændevin, havde et Møde med en mærkelig Skare ved Kanehøj. I DFS. findes 2 Beretninger om det fra 2 Mænd, der begge er født o. 1850. Den ene fortæller, at deres Svar paa Mandens Hilsen lød „saa hult, som det kom fra en Tønde. Det var en Flok Nisser . . . smaa bitte Puslinger.“ Den anden mener, at de slet ikke svarede, og „var hule i Ryggen som et Dejgrug, og inden han saa sig for, forsvandt de alle i Jorden“.⁵⁾

Paa Mtr. Nr. 27 i E. var der allerede før Løfflers Under-

-
- 1) P. E. Friis' Underretning om Skelskør S. 45-46 og 245-49. Thieles Folkesagn I S. 77, ² II S. 188, sml. G. Knudsen i Sorø Amts hist. Aarbog VII S. 37—38.
 - 2) Indberetn. til Nationalmus., DFS. ^{1906/23} 441, Kr. Taarup, 1910, efter 18-aarig Bondepige.
 - 3) DS. I 801, Hans Pedersen i Haldagermagle 1884 til E. Tang Kristensen.
 - 4) DFS. XIV 320.
 - 5) DFS. ^{1906/23} 441, G. Knudsen, 1911, og Holger Olsen, 1919.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 79

søgelse i 90'erne sløjfet en Gravhøj, hvor der havde været Spøgeri, underjordisk Smækken med Kistelaag og mystiske Stier gennem Kornet.¹⁾ Ogsaa i 1911 omtaler en 70-aarig Gdr. en Sti mellem 2 Banker ved E. Man sagde, at de underjordiske havde deres Gang der, de boede i begge Højene.²⁾

Lærer Th. J. Spange, der i Sorø Amts hist. Aarvog II (1913) har skrevet om Eggeslevmagle i Tiden omkring 1850, antyder, at en Mands Fallit muligvis kom af, at han havde forstyrret en stensat Grav i Ravnemarken, og omtaler en Skik at lægge Børnetøj ud ved Dysserne samt en saakaldt *Ønskehøj* ved Boeslunde.³⁾

Høve (442). Enkelte Dysser og Gravhøje, alle sløjfet paa nær en. En Præsteindberetning til Hofman 1759 omtaler en næsten overpløjet *Karlehøj* paa Karlehøjmarken Øst for Høve, det skulde være en Krigergrav fra Dronning Margrethes Tid.⁴⁾ Karlshøj eller Jarlshøj paa E. Mtr. Nr. 18 a er nu længst sløjfet, ligesom den Dysse *Ravnehøj* paa Oreby Mark Mtr. Nr. 10, hvor Beyer mente, Kæmpen Ravn var begravet.⁵⁾ Paa den Højde, hvor Høve Kirke ligger, skal ogsaa Hedningerne have haft Offersted, hvorfor mange ikke syntes om, at Kirken blev bygget der.⁶⁾ Ikke usandsynligt.

Flakkebjerg (443). 4 Dysser og en Gravhøj, alle sløjfet.

Skørpinge (444). 1 sløjfet Høj.

Ved Treskelsgaarden mellem F. og Gimlinge er en Mand engang blevet forfulgt af en Høkurv, der kom rullende ud af en Kæmpehøj og gav sig til at snurre rundt.

Om en Høj i Nærheden af Flakkebjerg har Forstander H. Knudsen i Landsgrav 1867 optegnet Sagnet om Troldfolkenes Bryllupstog gennem Stuen.⁷⁾

1) Indb. til Nationalmus.

2) DFS. 1906/23 441, G. Knudsen.

3) DFS. 1906/23 441 og 438.

4) Kall. Fol. 30², Hofmans Foundationer VIII S. 6. Pontopidans Da. Atlas VI S. 274, S. M. Beyer: Beskr. over Egitzlevmagle 1820 S. 82—83.

5) S. M. Beyer: Beskr. over E. 1820 S. 101.

6) DFS. 1906/23 442, Højskoleelev, 1922.

7) DFS. 1906/23 443, G. Knudsen.

Inger Margrethe Boberg:

Det Sagn, der er bedst kendt her i Flakkebjerg og Skørpinge, er dog Sagnet om, at Flakkebjerg Alterbæger er røvet fra Troidene. Men formodentlig paa Grund af de faa og lidet fremtrædende Oldtidsgrave er dets Stedfæste temmelig svævende. Det er optegnet:

I. 1854 til Sv. Grundtvig af Lærer Mads Hansen i Faardrup om *Barnet*, en allerede dengang næsten udjævnet naturlig Høj SV. for Skørpinge: Kælling i *Hødyse* (Højdysse Gde. NØ. for Flakkebjerg) raaber: „Ad det bolle, paa det knolle, saa kan Enben ikke naa dig, og søg det hellige Sted“. Halkevadstenen kastet.¹⁾

II. I „Arne“: Fortællinger, Sagn og Æv. i Slagelse-Eggen (1862) S. 28, vist opt. af Forf. Anton Nielsen, der var Medarbejder, om en sløjft Høj mellem Skørpinge og Flakkebjerg: 2 Trolde kommer op at slaas om et Sølvbæger og lader Karlen drikke af det. „Enben kastede den store Sten ved Halkevad efter den flygtende og forfulgte ham, men den anden raabte: „Forlad det bolle og søg det knolle og fly til det hellige Sted, ellers naar Enben dig“.

III. 1862 af Chr. R. Stenbæk om en Banke ved hin Side Aaen. Karlen finder selv paa at ride tværs over Agrene til Kirken. Trolde: „Ja, var det ikke for de hellige Ding-Dang, saa skulde du have set, hvad Enben kunde gøre ved Toben“. Halkevadstenen.²⁾

IV. 1880 af Jørgen Hansen efter Joh. Burchardi i Birkendegaard ved Kallundborg. Omtrent som „Arne“, men begge Trolde, Toben og Enben, forfølger, og Motivet med den ujævne Mark mangler.³⁾

V. 1884 af Gartner M. Balle paa Løvegaard om Høj paa Flakkebjerg Mark, hvor Enben bor. Juleaften. Ride over Mark og Gærder ind paa indviet Jord. Halkevadstenen.⁴⁾

VI. 1910 af Højskoleelev: Ridder flygter fra „Troldefest oppe ved Slagelse“ med Pige og Bæger, enbenet Trolde: „Rid paa de Bolde og ej paa de Knolde!“ Halkevadstenen.

1) DS. I 803.

2) DS. I 812.

3) DFS. VIII 568.

4) DS. I 805.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 81

VII. 1912 af Th. Gravlund efter 65-aarig Murer. Mangelfuld.

VIII. 1917 af Th. Gravlund efter 60-aarig Gdr. om *Barnebakken* i Skørpinge. Halkevadstenen.

IX. 1919 af P. Skadhauge efter 60-aarig Gdr. om Høj ved Skørpinge. „Saa var der en Mand, der sagde til Rytteren: „Fly de Trolde, bort fra dem, og søg til de Knolde og rid til det hellige Sted, Flakkebjerg Kirke!“

X. 1922 af Højskoleelev om Bakke mellem Skørpinge og Slagelse paa gloende Jernsøjler. Enbenet Kone, der ikke var bedt med til Troldenes Bal, raabte, „at han skulde ride ind paa Pløjemarken og søge det hellige Sted“. Halkevadstenen. Hesten kastes over Kirkemuren.¹⁾

Faarstrup (445). Det lidet, her har været, er næsten alt sløjfet. Ingen Sagn kendes, skønt vi ellers har gode Optegnelser til Sv. Grundtvig af Lærer Mads Hansen i Faarstrup.

Sørbymagle (446). 2 af 4 kendte Oldtidsgrave bevaret.

Den ene Høj skal være skaanet, fordi der døde Kreaturer, hver Gang man begyndte at jævne den.²⁾

Kirkerup (447). Randstene af en Langdysse paa Emtebjerg. Ingen Sagn kendes.

Gimlinge (448). 4 Dysser, hvoraf en er bevaret og fredlyst.

Ved en Stendysse paa den nordvestlige Del af Vollerup Bymark, der er ryddet i de sidste Aar, har en sort Ko gjort Folk vildfarende. Gdr. Lars Christensen, der er født o. 1841 i Vollerup, fortæller endvidere om de underjordiske dér, at de havde Sti mellem 2 smaa Høje, der ogsaa har været set paa 3 gloende Støtter. Og at en af dem engang bad en Kone om lidt Juleøl, og da Øsetoen med Skaff og det hele røg ned i Halsen paa ham, blot bemærkede: „Det var en stor Humleknop, den!“³⁾ „Naar de i gamle Dage bryggede, kunde det tit ske, at naar Konen kom og bankede paa Øltønderne, lød det, som de var tomme, . . . men det voldte hende aldrig Bekymringer, hun vidste, at om nogle Dage blev de fulde igen, det var de underjordiske, som havde laant Øllet.“⁴⁾

1) De sidste 5 Optegnelser i DFS. 1906/23 440, 443, 444.

2) DFS. 1906/23 446, Højskoleelev, 1928.

3) Sorø Amts hist. Aarbog VII S. 85–86.

4) DFS. 1906/23 448, L. Chr., 1911.

- Haarslev** (449). En Dysse og en Gravhøj, længst sløjfet.
I *Haarslev Høj* har det 17. Aarhundredes Lærde ment at finde den Kong Hotters Grav, efter hvem Sognet skulde have Navn.¹⁾ Det samme er Tilfældet med Haarlev i Stevns.
- Ting-Jellinge** (451). Ingen Oldtidsmindesmærker eller Sagn.
- Hyllested** (452). 3 sløjfede Dysser.
Ligesom Kong Hotter skulde have lagt Navn til Haarslev og Haarlev, skal en Kong Hylding have lagt det til Hyllested og være begravet i en 130 Skridt lang Stendysse Øst for Byen efter en Kamp med Kong Ravn.²⁾
I Dyssen paa Mtr. Nr. 23 a har man set Lys og hørt Børn græde, den har da muligvis heddet Barne- eller Bavnehøj.
- Venslev** (453). 4 sløjfede Dysser.
Lillehøv paa Venslev Mark, der ryddedes o. 1860, har staaet paa gloende Pæle Nytaarsnat. Johan Jensen har i December 1881 til Sv. Grundtvig optegnet Sagnet om Lillehøvsikonens Barsel.³⁾
I Mangel af Kæmpehøje er det *Møllebakken* i Venslev, der om Natten staar paa Ildstøtter, mens „Ildnisser og gloende Trolde“ holder Fest.⁴⁾
- Holsteinborg** (454). En halv Snes sløjfede og 2 fredlyste Oldtidsgrave. Ingen Sagn kendes.
- Ørslev** (455). Et Par sløjfede Oldtidsgrave.
Paa Glænø har der været 2 Langdysser. Mellem den ene og Stranden gik en mystisk Person, „hende med det røde Skørt“. Men de underjordiske paa Øen har ellers holdt til i *Bavnebanken*, der om Natten rejser sig paa 4 gloende Pæle, og i en Bakke, hvor der staar en Busk, ved Siden

1) Pontoppidan: Da. Atlas VI S. 272.

2) Præsteindberetning 1759, Pont. Da. Atlas III S. 9 og VI S. 276, Hofmans Saml. af Fundationer VIII S. 5. Jonges Chorografi S. 148, Beyers Beskr. o. Egitzlefmagle S. 100. Thieles Folkesagn I S. 77, ² I S. 154. Præsteindberetninger i Nationalmuseets 2. Afd. fra 1809 og 1856 omtaler ogsaa Kampen mellem de 2 Konger og Ravns Begravelse i *Ravnshøj*, DS. ²IV A 8.

3) DS. ² I 792.

4) DFS. ¹⁹⁰⁶/₂₃ 453, Højskoleelever, 1912 og 1919.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 83

af hvilken Troldfolket har sin Nedgang, der kan man „se Troldungerne lege . . . høre, naar de slaar deres Kister i . . . og mærke Kaffeduftten trænge op af Hullet . . .“¹⁾

Bjerre (456). Flere længst sløjfede Oldtidsgrave, Rester af en Langdysse.

Fra *Kirkebjerg* er Kirkens Grundvold flyttet. Der saas endnu store Stene i 1759, da Pastor Olivarius indberettede Sagnet.²⁾

Baade *Grængebjerg* ved Kirkeskoven og *Bjerre Banke*, som Byen har Navn efter, har staaet paa (4) gloende Pæle.³⁾ Sv. Grundtvigs Meddeler, Lærer Mads Hansen, der er født i Bjerre, tilføjer, at ved Enden af Bjerre Banke, det der hedder *Endebjerg*, „skal det ikke være ganske rigtig. Der er Troldtøj . . .“ Det samme gælder *Torpehøj* i Pinds Ende, hvor man let bliver vildfarende.⁴⁾ Baade paa Grængebjerg og Endebjerg er der sløjfet Oldtidsgrave.

Tjæreby (457). O. 30 Gravhøje og Dysser, de fleste sløjfet.

Et Højbrudssagn er optegnet 1912 efter den 96-aarige Morten Nielsens Fortælling.⁵⁾

Magleby (458). O. 35 Gravhøje og 15 Stengrave kendes.

Det højeste Punkt i Sognet er *Brakhøi*, en velbevaret, fredlyst Gravhøj paa Mtr. Nr. 7, der i sidste engelske Krig brugtes til Signalisering med Blus. Den samme, der meddelte dette, har i 1878 fortalt Jørgen Hansen om Egnens Højfolk, at de engang laante Øl i Magleby og betalte for det med „Guld og Sølv i Mængde“ — da Korstegn hindrede dem i selv at „nappe“ det. Og om en Kone i Faarentofte, der bestemt mente, at hendes vanskabte Barn var Troldenes i Troldehøjen tæt ved.⁶⁾

Paa Magleby Mtr. Nr. 10, i Skindeladskrogen, er sløjfet en *Troelshøi*, hvortil den middelalderlige Folkevisen om Hr.

-
- 1) DFS. 1906/23 455, G. Knudsen, 1911.
 - 2) Kall Fol. 30 II, Hofmans Fundationer VIII S. 12, S. M. Beyers Beskrivelse o. Egitzlefmagle S. 118.
 - 3) DFS. VIII 123 og 1906/23 456, opt. 1854 og 1911.
 - 4) DS. II I 40 og V 327.
 - 5) DFS. 1906/1 288, B. K. Pedersen.
 - 6) DFS. VIII 356—57.

Troels' 3 Døtre, der overfaldes og skændes af Røvere, somme Tider deres egne Brødre, er knyttet. Ogsaa en Troels' Gaard ligger her ved Sevedø. Fra Magleby Sogn har vi 2 Optegnelser af Visen, der for øvrigt er stedfæstet flere Steder rundt om i alle 3 nordiske Lande.¹⁾

Agersø (459). 3 Dysser, ingen Sagn kendes.

Omø (461). 2 Langdysser og 1 Gravhøj har ligget i Øens nordøstlige Hjørne.

Af Gravhøjen ses Tomten endnu paa *Skovbanken*, og „af denne saas ofte en stærk Røg stige op, man skyndte sig derud, men kom man til Stedet, opdagedes intet . . Troldtøj“, fortæller en Højskoleelev 1922. Paa Skovbanken laa ogsaa den ene Langdysse, der nu er ødelagt, men hvor man har set Lys og hørt Kister blive smækket og derfor ogsaa forsøgt at grave efter Skatte. Men „saa saa de, at det brændte nede i Byen, og en af dem kunde ikke bare sig for at sige: „Se, nu er der Ild i Byen!“ saa faldt det hele sammen.

I *Møllebakken* Syd for Omø By „boede i gamle Dage et frygteligt Uhyre, som kaldes Gravsoen, den lignede et Svin, men Ryggen var skarp som en Kniv. Den huserede om Natten, og mødte den et Menneske, for den lige paa dette og kunde da skille det fuldstændigt“. Ogsaa andet Spøgeri er der set: „En mærkelig Skikkelse, som pludselig forsvandt“. Og en afdød Kone, hvis Datter døde kort efter, at Synet var blevet set, det var altsaa en Slags Varsel²⁾.

ØSTER-FLAKKEBJERG HERRED

I Øster-Flakkebjerg Herred kendes ikke mange Oldtidsminde-mærker, o. 50 Stengrave og lidt flere Gravhøje. Som nævnt ligger de mest i den østlige Del, færre mod Syd, og i mange Sogne mangler de helt. Ogsaa Sagn om Oldtidsminder og deres mytiske Beboere er det knapt med. Det kan dog skyldes mangelfuld Optegning, da vi mest er henvist til, hvad tilfældige Højskole-elever har oplyst. Nye Optegnelser vil derfor være yderst velkomne for Dansk Folkemindesamling.

1) A. Olriks Udg. af Danm. gl. Folkeviser VI S. 126 Nr. 338.

2) DFS. 1906/23 459, opt. 1922, og af G. Knudsen 1911.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 85

Tystrup, Haldagerlille, Krummerup, Fuglebjerg, Førsløv og Gunderslev (471—76). Bortset fra en Del Stengrave i Gunderslev kendes kun faa eller ingen Oldtidsminder i disse 6 Sogne og slet ingen Sagn om saadanne. En *Søren's Dysse* i Fuglebjerg skal være et gammelt Rettersted¹⁾.

Vallensved (477). Ingen Oldtidsminder.

Men lige Syd for Kyse ligger en naturlig Banke, *Hasehøj*, „hvor den navnkundige Kyse So skal have haft sin Bolig, hvorom ere mange daarlige Fortællinger²⁾“. Desværre er det alt, hvad vi ved om Kyse So, men formodentlig har den været af samme Slags som Gravsoen paa Omø.

Marvede (478). 3 Oldtidsgrave ved Spjellerup.

Om den ene fortæller Anna Larsen i Menstrup Sagnet om Højfolkets itubrudte Gridsel med den Tilføjelse, at Drengen, der spiste af det nybagte Brød, „blev nu saa ualmindelig stor og stærk. Manden derimod turde ikke spise noget af Brødet, og han døde kort Tid derefter³⁾“. Hun ved ogsaa, at der paa *Elmebjerg* eller *Menstrup Bjerg* paa hendes Fars Mark „under en Stendysse, som nu er ryddet væk, ligger skjult et Guldbord. Ejeren skal engang køre sin Plov i Stykker paa det.“⁴⁾.

En *Høj* paa Grænsen mellem Spjellerup og Marvede er skaanet, fordi en Ejer døde, kort efter at han var begyndt at rydde den, og paa sit Sygeleje paalagde sin Søn at værge den, „for der var Folk i den, som ikke maatte gøres Fortræd“. Man havde set dem gaa omkring St. Hansaften, tilføjer en anden⁵⁾.

Hyllinge (479). Ingen Oldtidsmindesmærker.

I Pontoppidans Danske Atlas VI (1774) S. 281⁶⁾ omtales dog en *Stendysse i Hyllinge Hofmark* „med en store Steen, hvorpaa stod: Minring Tand, som nu er borte“. Minring

1) Indb. til Stednavneudvalget.

2) Pontoppidans Danske Atlas VI 1774 S. 283 — J. V. Neergaard: Beskr. over Ø.-F. Herred 1830 S. 15 Ann.

3) DS. I 325.

4) DS. III 2347, Skattegraveren IV 578.

5) DFS. 1906/23 478 og 479, Højskoleelever 1910.

6) — J. V. Neergaards Beskr. S. 3.

Tand er en Person fra Folkeviserne¹⁾, men den Indskrift, her er Tale om, er naturligvis af ny Dato. Den omtales ogsaa i en Præsteindberetning 1808. Og Lærer N. C. Nielsen mener 1926, at den endnu for o. 50 Aar siden stod paa Klampenborgs Mark, men blev brugt til Brobygning ved Arløse Mølle. Muligt er den rejst af Videnskabernes Selskab²⁾.

Paa 2 *Høje* har der været tændt Blus³⁾.

Kvislemark (481). Ingen Oldtidsminder eller Sagn.

Fyrendal (482). Enkelte Gravhøje og Dysser.

En af dem, som man havde begyndt at rydde, rejste sig paa Ildsøjler Nytaarsnat, og de onde Aander drog ud for at hævne sig og dræbte 2 Køer⁴⁾.

En Hindholmeelev fra Tornemark har 1855 meddelt de 2 velkendte Sagn om Kirkens flyttede Grundvold og Trolde-nes Bæger, der blev Alterbæger „i en vis Kirke“, formodentlig Flakkebjerg: „Sky det bolle og søg det knolde!“ advarede en Røst⁵⁾.

Karrebæk (483). O. en Snes Oldtidsgrave i den østlige Del.

Fredlyst er en rund, træbevokset Gravhøj Vest for Saltø, der kaldes *Dronning Margrethes Høj*, fordi hun skal have boet paa Gaarden og holdt et større Slag nær ved Højen⁶⁾.

Sydligt i Sognet ligger Loddenhoved med Tomt af en Gravhøj, maaske den *Lodhøj*, hvori Anna Larsen fra Menstrup fortæller, der er Ellefolk: „Engang hentede en Mand Jordemoder til sin Kone, og da han var kommen lidt forbi Lodhøj, saa de en Elletrunte komme rullende bag efter Vognen. Jordemoderen raabte til Manden: „Kør hurtigt fill!“ . . . Man fortæller, at Elletrunten har været en fra Højen, som vilde have fat i Jordemoderen til en Ellekvinde, der var i Barselnød⁷⁾“.

1) Danm. gl. F. I S. 78-79 og 177 Nr. 9, 13 og 14.

2) Indb. til Stednavneudvalget.

3) DFS. 1906/23 479.

4) DFS. 1906/23 482, Højskoleelev.

5) DFS. IX 32 (f).

6) DFS. 1906/23 483, J. Miskow 1910 og A. Olrik 1909.

7) DS.² I 79.

Sagn og Overlevering om Gravhøjene i Sorø Amt. 87

Fodby (484). 19 Gravhøje mod Syd, næsten alle fredlyst.

I Borgnakke Skov ligger de 5 anselige *Gæstererhøje*, eller er det kun den næststørste af dem, den, der bor Trolde i, der hedder Gæstererhøj¹⁾?

Herlufsholm (485). 2 Langdysser og 2 Gravhøje, hvoraf *Kephøj* er fredlyst.

Da der er gaaet et Par Aar, siden dette Arbejde blev skrevet, og jeg ikke har haft Lejlighed til at revidere det, vil jeg gerne til Slut tilføje et Par Ord. Dansk Folkemindesamling har netop i disse sidste Aar faaet forholdsvis mange nye Sagnoptegnelser fra Sorø Amt, dels gennem Arbejdsmand A. Rønnekilde Nielsen i Slagelse, og dels gennem Gymnasiast Anker Olsen i Høng. Takket være dem kender vi nu yderligere Højbrudssagn fra Lyng (372), Bromme (379), Sneslev (407), Slagelse, St. Peders (421), Nordrup (425), Gudum (426) og Hyllested (452). Til Bjergmanden, der i en Elletruntes Skikkelse løber efter Vognen med Jordemoder, har vi faaet en Paralel fra Marvede (378). Og fra to hidtil saa daarligt repræsenterede Sogne som Ottestrup og Kindertoft (428-29) har vi fra Arbejderske Frk. Dagmar Jensen, som Dansk Folkemindesamling er kommet i Forbindelse med gennem Rønnekilde Nielsen, faaet Optegnelser baade af Sagnet om det fra Højfolkene røvede Alterbæger, om Trat og Knurremurre, Skydsel og Rage og om Skattegravning. Atter et Eksempel paa, at det i Reglen ikke er Sagnene, der mangler, men Optegnere!

1) DFS. 1006/23 483, J. Miskow 1910.